

KONGL. MAJ:TS
BEFALLNINGSHAFVANDES

1

BLEKINGE LÄN,

till Kongl. Maj:t år 1828

afgifne

Fem-Års-Berättelse.

21.

STOCKHOLM 1829,
tryckt hos JON AD. WALLDÉN.

INLEDNING TILL

Kongl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1817/1821-1851/55.

Kungl. Maj:ts överståthållares i Stockholms stad och Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Sveriges län till Kungl. Maj:t femårsberättelser.

Vissa femårsperioder finns även tabellbilagor.

Berättelserna innehåller följande avdelningar:

- Länets allmänna beskaffenhet
- Innevånare
- Näringar
- Politisk författning
- Städer

Efterföljare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetad och utgivet av Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes i Blekinge Län, till Kongl. Maj:t år 1828 afgifne Fem-Års-Berättelse.

Vid digitaliseringen har en innehållsförteckning skapats och lags till.

KONGL. MAJ:TS
BEFALLNINGSHAFVANDES

1

BLEKINGE LÄN,

till Kongl. Maj:t år 1828

afgifne

Fem-Års-Berättelse.

21.

STOCKHOLM 1829,
tryckt hos JON AD. WALLDÉN.

INNEHÅLL

	Sid.
Underdånig berättelse	5.
1:o Länets allmänna beskaffenhet.....	5.
2:o Innevånare.....	6.
Folkmängden.....	6.
Folket.....	7.
3:o Näringar.....	8.
Jordbruk.....	8.
Boskapsskötseln.....	9.
Skogarna.....	10.
Bergsrörelse.....	12.
Pappersbruken.....	13.
Tegelbruken.....	13.
Oljeslageriet.....	13.
Garfverier.....	13.
Bryggeri.....	14.
Likörfabriken vid Holje.....	14.
Färgerier.....	14.
Såpbruken.....	14.
Segelduksfabriken i Lyckeby.....	14.
Sockerbruket i Ronneby.....	14.
Sågqvarnarna.....	14.
Binäringar.....	15.
Skärgårdsfisket.....	15.
Jagt.....	16.
Tjärubränning.....	16.
Linne- och Ylle-väfnader.....	16.
Förtjenst af Forslingar.....	16.

	Sjöfarten.....	17.
	Handel.....	17.
4:o	Politisk Författning.....	18.
	Kammarverk.....	18.
	Stats-bidrag.....	20.
	Beräknings-metoden.....	21.
	Politie.....	21.
	Tillåtna Krogar och	
	Näringsställen.....	22.
	Sparbanker.....	23.
	Allmänna Skole-inrättningar.....	23.
	Hälsovården.....	24.
	För veneriska och andra	
	elakartade sårnader.....	24.
	Fattigförsörjnings-alstalter.....	25.
	Varg- och Räfgröpar.....	25.
	Gästgifvare-ordningen.....	25.
5:o	Städer.....	25.
	Carlskrona.....	25.
	Näringsfång.....	26.
	Handel och Sjöfart.....	27.
	Tillförseln å Stadens torg af	
	Landtmanna-producter.....	28.
	Handtverkerierna.....	29.
	För Ungdomens undervisning....	33.
	Till Fattigvård, underhåll och	
	sysselsättning.....	35.
	Tillåtna Krogar.....	36.
	Sparbank.....	36.

Carlshamn. Stadens folkmängd.....	38.
Stadens jord.....	39.
Stadens handel och Sjöfart.....	39.
Stadens fragtfart.....	42.
Handtverkerier och Näringar.....	44.
Politie.....	46.
Stadens inkomster.....	46.
Stadens Fattigförsörjning.....	48.
Sedligheten och Moraliteten.....	49.
Sölvitsborgs Stad.....	49.
Stadens näringsfång består af Handel och Sjöfart, Handtverkerier, Jordbruk och Saltsjöfiske.....	50.
Stadens folkmängd.....	52.
Allmänna Inrättningar.....	52.
Sjukvården.....	52.
Fattigförsörjningen.....	52.
Gästgifvaregård.....	52.

Stormägtigste Allernådigste Konung!

Till Eders Kongl. Maj:t får jag nu i djupaste underdånighet öfverlemna den 1 Nåder anbefallda Fem-Års-Berättelsen om tillståndet i ekonomiskt och statistiskt hänseende, uti detta mig Nådigst anförtrodda Blekinge Län, tillika med de tillhörande 2:ne Tabeller för Landet och Städerne; och har jag vid upprättandet så af det ena som andra, till underdånigste följe af Eders Kongl. Maj:ts Nådigst gifna föreskrift, sökt iakttaga den möjligaste noggranhet, att de uppgifter, Berättelsen med Tabellerne upptager, grunda sig på tillförlitliga handlingar och upplysningar, der sådane funnits, men i öfrigt på uppgjorde förslag, calculer och beräkningar, der man ej på annat sätt kunnat komma till något bestämdt resultat.

Den uträkning på medium af Fem års
markegångspriser å sådane persedlar, som
hafva afseende på räntor och onera, varder
äfvén underdånigst bifogad.

Med djupaste undersätlig vörndnad, tro-
het och nit framhärdar

Stormägtiste Allernådigste Konung,

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste tropligtigaste
Tjenare och Undersåte
CARL GYLLENHAAL.

Gustaf Sylvander.

Carlskrona Lands-Contoir den 7 Augusti 1828.

Underdånig Berättelse om *Blekinge Län*s tillstånd i ekonomiskt och statistiskt afseende.

1:o *Länets allmänna beskaffenhet.*

Blekinge Län, omgifvet i vester och norr af Christianstads, Kronobergs och Calmar Län och begränsadt i öster och söder af Östersjön och dess Vikar, erbjuder anblicken af en vacker natur med de skönaste omvexlingar af öppna slätter, skogbevesta höjder, större och mindre insjöar, strömmar och åar, hvilka genomskära landet, är fördeladt uti 2:ne Domsagor, 2:ne Fögderier, 4 Härader, 19 Pastorater och 29 Socknar, och efter naturliga beskaffenheten indeldt uti *Skogs-, Mellan- och Strandbyggd*. Rådande jordmånen är sandmylla, klapperjord, svartmylla, moss- och kärrjord, hvilka båda senare jordarter, genom odlingar, utdikningar och smärre sjöaftappningar, på åtskilliga ställen blifvit mycket förbättrade.

2:o *Innevånare.*

Folkmängden är efter 1827 års Mantalslängd å *Landet* :

	Mankön.	—	Qvinkön.
mantalskrifne	16,880.	—	18,379.
ej mantalskrifne	14,158.	—	14,002.
Summa	31,038.	—	32,381.

uti Städerna:

mantalskrifne	3,299.	—	5,295.
ej mantalskrifne	3,532.	—	3,244.
Summa	6,831.	—	8,539.

Summa mantalskrifne:

Mankön	20,179.	
Qvinkön	23,674.	
	—	43,835.

— ej mantalskrifne:

Mankön	17,690.	
Qvinkön	17,246.	
	—	34,963.

Summa 78,789.

Och har således folkmängden, sedan sista Årsberättelsen, ökats med 3,308 personer, en följd af de, i anseende till hemmansklyfningar och bättre arbetsförtjenster in-

gångna flera ägtenskap. Utflyttningar af tjenstfolk ifrån de Småländska Länen torde också, i ej obetydlig mån, härtill hafva bidragit.

Folket. Dess moraliska bildning synes väl ej framgå med stora steg. Likväl kan man ej fränkänna allmogen många goda anlag, ej eller en berömlig omtanka för sin förkofran. En stor del deraf har insett behovet af en jemnare tillsyn öfver sedligheten och vittsordat de ändamålsenligare mått och steg Länsstyrelsen ansett sig för-anlåten vidtaga till hämmande af det mer till- än aftagande begäret efter starka drycker, hvilket sträckt sitt inflytande ända till den uppvexande ungdomen, hvars uppfostran i allmänhet är högst vårdslösad och påkallar den alfvarligaste uppmärksamhet och en snar förbättring. — Konstfliten är ringa, och näringarna inskränka sig allmännast till försäljning af egna eller från andra orter inköpta producter, någon gång till afyttring af egna tillverkningar, bestående blott af grofre träarbeten och väfnader. Välmågan fortfar ty värr att ännu vara mer skenbar än verklig. Krono-Skatterne utgå icke utan största svårighet, och de senare årens erfarenhet har visat, att vid utlysta Uppbörds-möten ej tredjedelen deraf blifvit inbetald, utan att återstoden måst genom utmätning

gar indrifvas. På arbetare är ingen brist. Den arbetande classen af jordbrukare, fördelad på Länets hemmantal, visar en tillgång af arbetsstyrka af omkring 20 personer på hvarje hemman och dagsverkspriserna äro gemenligen från 21 à 24 skill. B:oo om sommaren, 10 à 12 skill. B:co om vintertiden, på egen, men vanligen hälften mindre på hemmansegarens kost.

3:o Näringar.

Jordbruk. Ehuru trädesjord och vaxbruk föga nyttjas af andre än några Ståndspersoner, och allmogen vid sin jords häfd och bruk sällan följer någon viss grund, utan, i den mån jorden enligt naturligt läge oah beskaffenhet, utan konstens tillhjälp, blifver redd och tjenlig att besås, begagnas den för tidigare eller senare utsäden, hvilka vanligen bestå af Vinter- och Vår-råg till 6 à 8 Tunnor pr helt hemman; Hvete till $\frac{1}{2}$ à 1, Hafra $1\frac{1}{2}$ à 2 T:r, Ärtor $\frac{1}{2}$ och något deröfver, men Potatoes ända till 30 T:r, Bönor och Vicker endast på några få ställen till obetydlig del, samt Korn och Blandsäd 9 à 12 T:r; har dock Südesproductionen, under dessa senare åren, och då missvext ej inträffat, så tilltagit, att den nu mer motsvarar Länets behof af brödföda. Härtill hafva bidragit i märklig

mån de verkställda Enskiften och deraf tvungna nyodlingar samt, till någon del, äfven Potatoes-planteringen. Odlingar af större omfattning kunna ej uppgifvas; också förefinnas dertill få tillfällen; de smärre deremot fortgå med fördel, i den mån tid och medel gynna dem. Kongl. Hushålls-sällskapets nppmuntringar och upplysande ledning har härå äfven haft ett verksamt och gagneligt inflytande; men brist på större och förmögnare Possessionater, hvilka i allmänhet först inse behofvet och nyttan, och ega styrka att bekosta försök af nyare rön och upptäckter i jordbruk och landthushållning, betager allmogen — ur stånd att på egen hand följa teorier — möjligheten att vinna den öfvertygelse, som endast en ögonskenlig erfarenhet förmår ingifva om nyttan af nyare metoder och förbättrade åkerbruksredskap. *Trädgårdsvexter*, *Lin* och *Hampa* odlas väl af en eller annan hemmans-egare, men blott till husbehof. *Humla* obetydligt och *Tobak* endast på vissa ställen i nedersta delen af Länet till afsalu.

Boskapsskötseln. Lika litet som åkerbruket, har ängskötseln, med få undantag, upphunnit den bördighet, hvartill den borde kunna drifvas. Högsta afkomsten är omkring 80 à 100 lass Hö om 40 lispund på helt hemman; ganska få odla fodervexter. Stall-

fordring kan således ej verkställas. Tillräckligt sommarbete finnes endast i skogs-trakterna, hvarest den svagaste och minst odlingsbara jorden dertill användes och genom rödning och bränning beredes. Boskapskreaturen äro af medelmåttigt slag och godhet, till hvars förädling blott få enskilda anstalter vidtagas. Hästracen är ej dålig; men skulle till stor förmån för provinsen kunna bringas till betydlig godhet, om medel kunde förefinnas, att Länet, i liket med de flesta andra Rikets provinser, ifrån Stuterierna kunde till dess förädling erhålla ett behöfligt antal hingstar. Det först ofvanbeskrefna förhållande, mer än den starkare consumption 3:ne Städer och 2:ne temligen folkrika Köpingar inom denna lilla province åstadkomma, är således den egentliga orsaken hvarföre Ladugårdsafkastningen i Ost och Smör, liksom af Slagtkreatur, på långt när ej motsvarar ortens behof, hvilket derföre till det mesta måste fyllas från angräusande orter i Skåne och Småland.

Skogarna. Krono-, Härads- och Sockneallmännings-skogar finnas icke; och de enskiltas närmast Städerna och Sjö kusterna, äro redan för längre tid tillbaka för det mesta medtagna. De återstående vårdas af ganska få ibland allmogen; tvärtom har

man täflat om deras förstörande, och så länge någon tillgång derpå ännu funnits, har *den* af många, med eftersättning af jordbruket, nästan ensamt begagnats. Med återplantering besvärar man sig icke, ej en gång att ifrån förstörelse freda sjelfsådda plantor; och den småskog, som tillfälligtvis blifvit lemnad oafbetad af kreaturen, skonas af egaren endast så länge, till dess den uppnått den storlek, att förnyad rödskoling derå på nytt kan verkställas. *Bränn-torf* har för kort tid sedan blifvit upptäckt och begynt att begagnas inom Mörrums, Jemshögs, Gammalstorps, Ysane och Sölvitsborgs Socknar i Listers Härad, samt äfven af några få inom Asarums Församling i Bräkne Härad. I afseende på hägnads- och stängselsättet hafva inga betydliga förbättringar blifvit vidtagna, Vål brukas i vestra delen af Länet mera allmänt Stengärdesgårdar, eller famubreda diken med jordvallar; men bristande stängselämnena af skog tvinga till denna hushållning, som alldeles icke efterföljes der nöden ej förestafvar den. Också förbjuder localen, i synnerhet i skogs- och bergstrakterna, användandet af de senare hägnader, och bristande penningtillgångar de förra; och mängden hemmansegare har föga tid öfrig för andra egna företag än sådana, som genast gifva inkomst, oumgänglig för deras

dagliga bergning. Således är ej att förvänta eller kan med skäl fordras, att, der hägnader af träd med betydlig mindre tids-spillan och kostnad kunna uppföras, dessa skola åsidosättas för andra, som först med tiden gifva ersättning för de drygare kostnader de medfört. Hvad åter beträffar byggnader, så hafva endast i Listers Härad, under de senare åren, af några få förmögnare Åboer, in- och uthus af sten blifvit uppförda; men vanligen användes till boningshus skuret timmer af 4 tums tjocklek, och till uthus, 2 till $2\frac{1}{2}$ tums tjocka skiften i stolpar med tak, ömsom af tegel, näfver och torf, rör eller halm, och någon gång spån eller bräder.

Bergsrörelse, i egentlig mening, finnes icke; och hvad under namn af Manufactur, Fabrik, Bruk och andra lika beskaffade Inrättningar inom Länets förekommer, finnes å Tabellen upptaget. Om dessa är likväl att märka, att af de 4 Kopparhamrarna, blott 2 i Bräkne och Listers Härad finnas i gång; de andra 2:ne hafva, så vidt man kan erindra sig, icke varit begagnade efter privilegiernas ~~er~~hållande. En förut i Jemshögs Socken af Listers Härad varande Ämneshammare med en Spikhammare är nu mera nedlagd. Förstnämnde 2:n Kopparhamrar drifvas årligen, med 2 Mästare och

10 Drängar, till omkring 263 Skeppund smide, som, à 200 R:dr per Skeppund, uppgår till ett värde af 52,600 R:dr.

Vid de 7 *Pappersbruken* sysselsättas 47 personer och tillverkas omkring 10,000 Ris Papper af särskilda slag, beräknadt per medium à 2 R:dr per Ris, till ett värde af 20,000 R:dr.

Af de 8 *st. Tegelbruken* drivas nu endast 5, med tillsammans 18 arbetare, till en årlig tillverkning af, vid pass 40,000 Taksten à 30 R:dr per tusende, utgörande i värde 1,200 R:dr, och 83,000 Mursten à 20 R:dr = 1,660 R:dr.

Vid *Oljeslageriet*, hvarest begagnas allenast en arbetare, är tillverkningen obestämd och obetydlig.

Aderton *Garfverier* sysselsätta 54 personer; och ungefärliga beredningen kan antagas till 4,600 hudar till sulläder och remtyg, och till omkring dubbelt, beloppet af skinn till klädsel och skoarbete. Största delen af hudar och skinn inlemnas likväl till beredning af allmogen och enskilte personer, hvarför också blott arbetslönen, räknad efter 2 R:dr per hud kan utföras till R:dr 9,200: —
och för skinnen à 16 sk. 3,066:32.

Ett *Bryggeri*, nära Carlshamn, drifves stundom med 1 Bryggare och 2:ne Drängar. Någon uppgift å tillverkningens mängd eller värde har ej kunnat erhållas. Jemte bryggerihandteringen, sysselsättas förenämnde personer med annat gårdsarbete.

Likörfabriken vid *Holje* uti Jemshögs Socken är nedlagd.

Färgerier, till antalet 5, drifvas med 14 arbetare, och anses gifva en inkomst af 6,400 R:dr.

Af *Såpbruken* har blott 1 i Ronneby de senare åren varit i gång, men har för året likaledes varit nedlagdt.

Segelduksfabriken i *Lyckeby*, af större omfattning, sysselsätter öfver 100 arbetare på stället, och omkring 400 af Stadens fattige hafva dervid beständig sysselsättning och förtjenst genom spinning för Fabrikens behof.

Sockerbruket i *Ronneby*. Tillverkningen härvid, efter ett medeltal af 5 år räknadt, uppgår till 54,308 $\frac{1}{2}$ skålp. om året.

Af *Sågqvarnarna* är endast en anmärkningsvärd, såsom tin och tolfbladig uti

en ram. De öfriga, likasom *Tull-mjölqvarnarna*, äro af mer och mindre godhet och förmånlig beskaffenhet.

Binäringar. *Skärgårdsfisket* af sill, eller så kallad strömming och torsk till afsättning utom Länet, samt ål, gäddor och abborror m. fl., är fördelagtigt; sysselsätter och underhåller flera personer och utgör för hemmansegande Öboerna det största bidrag till deras bergning, helst deras hemman äro ringa, både till hemmantal, ägorymd och godhet, så att många ibland dem snarare böra räknas till klassen af Torpare eller Strandsittare än hemmansegande Bönder. Inkomsten kan likväl ej till något belopp i penningar upptagas, emedan Fiskarena sjelfva deröfver ej föra någon räkning och den ej eller kunde controlleras. Af *strömfisken* må nämnas, såsom af hufvudsakligt värde, *Laxen*, hvilken fångas dels med not, dels i de uppför uti Mörrums ström byggda så kallade laxgårdar; för hvilken fördel flera hemman äro till ränta skattlagda, samt *Krono-laxfisket*, som i Jordboken är uppfördt till ränta af 116 R:dr 32 sk., hvilka likväl afkortas i räkenskaperna, hvaremot Staten för närvarande, och till dess nytt contract slutas, njuter i årligt arrende 2033 R:dr 16 sk. Af *insjöfiske* njuta väl många något understöd för deras enskilda hus-

hållning; men derutöfver kan det ej skattas och därför ej eller såsom någon serskilt näringsgren anses.

Jagt idkas ej annorledes än af Öboerna vintertiden och vid islossningen efter sjöfogel, hvilken någon gång, under starkare vintrar kan vara för tillfället lönande.

Tjärubränning idkas än *Kolning* verkställes i mån af ortens behof, hvilket i detta fall mycket underhjälpes från Småland. *Saltpeter-tillverkningen* öfverstiger icke betydligt den årliga gärden, som från Länet bör utgå; ty flera åsidosätta än verkställa sjudning, hvaraf händer, att en eller annan kan aflemna ett betydligt parti så kallad öfverlopps-saltpeter till inlösen af Kongl. Maj:t och Kronan, då deremot flera, ända till hela Socknar, götgöra sin gärd med penningar.

Linne- och *Ylle-väfnader* tillverkas knappast för behofvet; det bristande måste inköpas från andra orter.

Förtjenst af Forslingar kan vid en afstannad handelsrörelse ej vara betydlig. Om man undantager tillverkningen af de nödvändigaste åker- och kör-redskap, samt
andra

andra för det enskilda bruket oundärliga husgeråds-persedlar, ingår ej *Vinterslöjd* i allmogens sysselsättning.

Sjöfarten från Städerna är högst inskränkt. *Fragtfarten* med öppna båtar inom Länskusten erbjuder väl någon liten förtjenst åt vissa, som transportera brännvin, potates, fläsk och ved af egna eller inköpta producter till Städerna; men denna fördel är endast förbehållen några få socknar i öfra och nedra delarna af Lännet. *Biskötsel* och *Humleplantering* äro alltför litet idkade, för att här annorlunda än i förbigående nämnas.

Handel. Denna inskränker sig endast till potates, brännvin, fläsk, fiskvaror, något spannmål, stundom kreatur, i öfrigt till ved, timmer, små-virke och bräder; men af alla dessa artiklar är brännvinsförsäljningen den, hvaraf Allmogen i synnerhet påräknar någon penninge-inkomst, ehuru obetydlig mot den, de större och med omsorg inrättade brännvins-apparater inbringa sina ägare. Handels-speculationen på fremmande orter har tillföre varit mera liflig, hvaremot den nu för tiden betydligt aftagit, ej af minskad höjelse hos allmogen för dessa slags handelsföretag, men

af bristande credit och penninge-tillgångar i förening med den allmänt mindre gynsamma handels-conjuncturen. Communication inom Landet, så sjö- som landväg, saknas icke, och fråga är väckt, att på vissa ställen emellan öfra skogstrakterna än mera utvidga den senare. *Landtmarknader* hållas i Ronneby Köping 2:ne, i Holje af Jcmshög socken en, och i Christianopels Köping en, årligen; men den tillförene vid Ebbamåla i Hoby socken årligen hållna marknad är flyttad längre upp i Kronobergs Län.

4:o Politisk Författning.

Kammarverk. Sedan sista berättelsen, hafva ej några hemman hvarken blifvit från öde upptagna, eller till ödesmål förfallna; men väl hafva några nya ålfisken blifvit återupptagna och skattlagda, som förut varit uteslutna. Hemmansnummern är på flera ställen styckad från $\frac{1}{2}$ till $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ ända till $\frac{1}{8}$:del samt någon gång derunder, hvilken omständighet, der binäringar af fisken eller andre yrken hos jordägaren äro med jordbruket förenade, ej medför någon olägenhet. Genom Kongl. Förordningen af den 19 December 1827 angående grunderna och villkoren för hemmansklyfningar m. m., är den för framtid-

den förebyggd för öfrige eller blott jordbrukare, emedan ingen klyfning hädanefter får äga rum, med mindre Åboens besuttenhet efter gifna grunder är pröfvad och godkänd. *Enskiften* fortgå med synbar nytta och gagn så väl för orten i allmänhet som för enskilda. *Storskiften* äro deremot merå sällsynta. En långvarig tvist om utrifvande af en qvarn, hvilken genom vattenuppdämning påstås skada kringliggande ängar och hindra odling, har uppstått och är ännu ej slutad. En annan af samma natur är genom förening bilagd och qvarnen kommer att försvinna. Antalet af hemman af olika natur utvisar Tabellen. Inom Länet finnas för närvarande 18 *Gästgifvaregårdar* och 20 *Posthemman*.

Flera enskilda odisponerade Hemman eller Lägenheter finnas ej, än Öen Jerkø i Sturkø socken, bortstadjad på obestämd tid, och det förutnämnda Kronolaxfisket Mörrum; men åtskilliga af Kyrkorna i Länet hafva flera smärre jordar, hvarföre de njuta årligt arrende eller landtgille; Hoby Kyrka disponerar gemensamt med Pastor $3\frac{1}{4}$ mantal Frälse-mensal-hemman, i följd af enskild persons, för längre tid tillbaka gjord, disposition; men ingen slags Egen- dom finnes, som tillhör Läroverk eller fromma Stiftelser.

Stats-bidrag. Båtsmans- underhållet är den drygaste utskylden, och, såsom högst ojemt fördelad, mera tryckande för somliga. Hemmansbevillningen har blifvit mera olämplig derigenom, att egendomsvärdet, icke för hvarje år, likasom afgiften af handel och rörelse, fått bestämmas efter hemmansafkastningen, utan, oberoende af den, måst qvarstå till lika belopp, som då den först åsattes och grundades på, den tiden till ovanlig höjd uppjagade, hemmanspris; men mer än andra, äro dock de hemman besvärade, hvilka, utom rustningen och andra utskylder, äfven fått sig lotsning ålagd. Der denna skyldighet kan af hemmansägaren sjelf utgöras, är väl besväret mindre kämbart, men desto mera tryckande för dem, som på sina hemman måste underhålla Lotsar och till dem utgöra bestämda fördelar af hus, jord, vinter- och sommarfoder samt vedbränsle, och således få vidkännas nära dubbel rustning, hvarföre de i tillagd lindring af vissa mindre betydliga onera ej hafva mosvarande ersättning.

Till rustningen i Länet äro af jordeboks och hemmantals räntorna anordnade 9,480 R:dr 42 sk.; deremot utgöra rotelrihets-medlen 334 R:dr 24 sk. eller af oroterada 23 $\frac{1}{2}$ mantal 288 R:dr 12 sk., och af lägenheter ansedde till 34 $\frac{1}{2}$ mant. 46 R. 12 sk.

Beräknings-metoden för bevillningen och de ständige råntorna, så väl som Clerociets underhåll, skjuts, väghållning samt diverse onera och allmänna besvär, har, på sätt Tabellen utvisar, blifvit funnen derigenom, att man pröfvat ett och annat enskilt hemmans onera i förhållande till den förut på medeltal uträknade hufvudsumman, och man således utgått från det enskilda till det allmänna; men öfver hufvud är rustningen för en Båtsman uträknad till 70 R:dr, Väg- och bro-lagningspenningar på helt hemman till 6 R:dr 24 sk. och kronoskjutsen med brefbäring till omkring 12 R:dr, Fattigförsörjningen till 3 R:dr samt Clerociets underhåll till 18 R:dr allt Banco.

Columnen: **Diverse onera och allmänna besvär**, innefattar Kurhusmedel efter 4 sk. på person; Fångvagtares aflöning, tings- och fånghus-reparationer efter hemmantal, tings- och fånghus-ved, samt skarp-rättare-penningar, hvilka utgå efter matlag, kyrkotionde samt serskilte kyrkobyggnadsbidrag, prestegårdsbyggnad eller helgonskyldssäd, bibeltryckssäd, som allt utgår af dertill skyldige Hemman.

Politie. Anstalter till ordningens och sedlighetens vidmakthållande och befräm-

jande hafva, genom inrättningen af Kyrko-Råd och ännu gällande Byordningar, sedan längre tid tillbaka egt rum, och nu nyligen, i anseende till dassas otillräcklighet att hämma en öfverhand tagande benägenhet för syssellöshet och deraf flytande sedeförderf, dels ytterligare blifvit förnyade, dels andra vidtagna, så att, utom den allmänna uppsigt Krono-betjente och Lands-Fiscaler tillkommer och fått sig strängligen anbefalid, hafva i de större Byar Ordningsmän af Konungens Befallningshafvande blifvit tillsatte, likasom uti Tvings Socken af Medelstads Härad, hvarest behovet det synnerligen fordrat, en af Församlingen lönad Police-Gevaldiger särskilt och på behöflig tid blifvit anställd. Följderna af dessa åtgärder hafva väl ej ännu, inom så kort tid, hunnit blifva märkbara; men det är att förmoda, att de, handhafde med hofsamhet men alfvar och med verksamt biträde af det större antal af meratänkande, som beklagar det onda och billigar medlen till dess hejdande och förekommande, inom kort skola framte de förmånligaste verkningar och i en framtid lemna lika lyckliga som oundgängliga resultat för Länets trefnad.

Tillåtne Krogar och Näringsställen äro endast 4 uti öfra och 4 i nedra Fögderiet; Lönnkrogar finnas väl ännu här och

där; men, att sluta från de närmaste följ-
derna af de åtgärder Läns-styrelsen vidta-
git till deras utrotande, är deras totala för-
svinnande innan korrt att förvänta.

Sparbanker finnas icke; och blott i
Hoby Socken är inrättadt ett Socknemaga-
zin med en fond, för närvarande bestående
af 125 T:r Spannemål.

Allmänna Skole-inrättningar finnas ej
eller, utom en uti Hoby Socken, hvarest un-
dervisningen är inrättad efter vexelmetho-
den, och en uti Nättra by, hvarest, genom
testamentariskt förordnande, en allmän Skola
blifvit grundlagd. Skolmästare äro likväl i
de flesta byar antagne, af hvilka allmogens
barn inhämta de oumgängligaste kristendoms-
kunskaper, jemte något räkna och skrifva;
men desse Lärare, ehuru ej alltid okunnige
eller oduglige, utgöras i allmänhet af så-
dane, hvilka utan böjelse för annan gagne-
lig sysselsättning och utan känsla för vigten
af deras kall, slutligen af nöden blifvit
tvungna att tillgripa detta yrke såsom den
enda dem återstående födkroken. De stå
dessutom på en så låg bildningspunkt, att
läringarna för ingen del af deras uppfö-
rande och lefnadssätt kunna hämta några
fordelaktiga, till dygd lockande efterdömen.

Någon undervisningsanstalt för nyttiga slöj-
der är ännu ej att inom Länets tillgå.

Hälsovården bestrides af Länets och Städernas Läkare, enär de, hvilket dock sällan inträffar, anlitas. Allmogens liknöjdhet för allt, som rör hälsovård, har ens ej en olycklig erfarenhet af den senast inträffade mortalitétén förmått heseгра. Sällan och blott i yttersta nödfall, då naturligtvis ofta hjälp kommer för sent, plägar den anlitas, och enär, i sådana fall, antingen god vilja eller förmåga fattas att inse orsaken till misslyckandet, stadfästes beklagligen, mer än skinngas, denna allmänhetens fördom. I någon mån torde likväl för mycken hushållning hafva någon del i denna allmogens obenägenhet för allt som har afseende å allmänna hälsovården, en förmodan som bekräftas af den allmänt yttrade liknöjdhet för antagandet af examine-
rade Barnmorskor, hvarom flera resor förnyade föreställningar ej uteblifvit, hvarken från Läns-styrelsen eller Prästerskapet.

För veneriska och andra elakartade sårnader, äfven som för svårare invärtes sjukdomar är tillfälle för inträde på Länets Lazarett. Utom i Länets Städer, finnes uti Ronneby Köping ett väl inrättadt *Apothek*

samt en mycket besökt *Helsobrunn* med beqväma badinrättningar.

Fattigförsörjnings-alstalter äro uti en del Socknar inrättade uti reglementarisk ordning. I de öfriga underhållas de fattige genom sammanskott, hvilka i mån af behofvet utdelas, samt genom bifallne besök, gård från gård.

Både *Varg-* och *Räfgropar* finnas inrättade till rofdjurs utrotande; men ännu har ingen nytta visat sig af de förra, ehuru Vargar, under de senare åren, på åtskilliga ställen varit synliga och äfven gjort skada.

Gästgifvare-ordningen, har hittills uppfyllt sitt ändamål.

5:o Städer

finnas inom detta Län 3: *Carlskrona*, *Carlshamn* och *Sölvitsborg*.

Den förstnämnde, anlagd 1680, eger nu en folkmängd af 4,738 man- och 5,898 qvinkön, eller tillsammans 10,636 personer, och dess läge i Skärgården aflägsnar den ifrån allmänna landsvägen, så att annan genomfart icke eger rum, än hvartill bestäm-

da ärender föranleda, har en skeppshamn erkänd för en af de rymligaste och bästa i Riket, och hvaraf den yttre delen är mycket djup, men den inre, egentligen för Coopvaerdie-fartyg, endast 11 å 12 fot; 3:ne tillåtna inlopp leda därin, neml. *Aspö* emellan Kungsholms och Drottningsskars fästningar, är tillräckligt djup för fartyg af hvad storlek och djuptgående som helst, *Arpö* med 12 och *Långöran* med 7 fots vatten.

Näringsfång. På de tider då Borgerskapet, i enlighet med ideen för Stadens grundläggning, uteslutande egde tillgodonjuta lefverancer till Örlogsflottan och Krono-varfvet, ledde förtjensten dervid till verksamma speculationer, och en större liflighet i handel och näringar blef deraf medelbara följden. Den spridde en välmåga, som gaf tillgångar och möjlighet att den öka och underhålla. Stadens från Örlogsflottans anläggning påräknade uppkomst har också följt dennas större eller mindre rörelser, dess mer eller mindre årliga anslag till underhåll och nybyggnad, freds eller krigstider, eller rustningar till de senare; men sedan lefverancerna till Flottan och Varfvet blifvit utsträckta till alla Rikets Innebyggare och äfven för Borgerskapet på stället minskade genom de af Kongl. För-

valtningen af Sjö-ärenderna från In- och Utrikes orter och genom upphandlings-auctioner i Stockholm besörjde behof, hafva näringsidkarna ej kunnat undgå att känna högst menliga följder af dessa förändrade förhållanden. Borgerskapet, som allt ifrån Stadens anläggning lämtat sin uppkomst från de för Flottan erforderliga arbeten och förnödenheter, har ännu ej hunnit fullkomligen bota de betydliga förluster det lidit vid den 1790 Staden öfvergångna eldsvåda; det har med bekymmer erfarit sitt aftagande i senare tider, om ej i personal likväl i en för hvarje näringsidkare aftagande välmåga, som under en allmän penningebrist förorsakat inskränkning i enskilda hushållsbehof, minskat köpare och följaktligen icke kunnat ersätta saknade förtjenster.

Handel och Sjöfart, hvaraf Borgaren i öfrigt skulle hämta sin bergning, har, under en mindre fördelaktig conjunctur, icke kunnat vinna den hastigare omsättning och penninge-circulation den fordrar för att åt dess idkare förskaffa en nödig förtjenst och uppmuntran; en lika pennigeförlägenhet å Utrikes orter har troligen äfven lagt hinder för speculanter, att genom exporter göra sig skadeslösa för förlusterna vid den afstannade inrikes handelsrörelsen.

Tillförseln å Stadens torg af *Landtman-na-producter* från de staden närmast belägna Häradet inom Länets och i Småland är nästan dagligen jämn och oafbruten, och Stadens inflytande på Landets kultur således af fördelagtig egenskap, i synnerhet för skärgårdsbon och fiskaren; men då hvarje hushållare är både berättigad och vand att dessa producter utur första hand sig förskaffa, återstår en obetydlig del för hökerihandeln till afyttring inom Staden, men ingalunda till exporter. Dessa, som af jern och skogsproducter stundom ägt rum, hafva ej sträckt sig till de Handlande i allmänhet; de äro ensamt möjliga för dem, hvilka från lyckligare tider dertill besparat sig tillgångar och under en osäker conjunctur våga dem använda; men denna handelsgren, den enda för Stadens Handlande till utrikes orter användbara, dela likväl ej allenast handlande i de närbelägne Calmar och Carlshamns Städer, hvilka i anseende till ett fördelagtigare läge nära skogar och bruk af dessas producter hafva ymnigare tillförsel, utan äfven Handlande i Ronneby Köping, hvilka, genom ett lika fördelagtigt läge och med sednast vundna utvidgade handelsrättigheter, hunnit bringa sig till en rörelse i synnerhet med skogseffecter, som betydligt verkar på Carlskronas handlande Borgerskaps bestånd.

Handtverkerierna framställa en lika mörk tafla af sjunkande välstånd. I allmänhet är välmågan hos dessas idkare i synbart aftagande. De erfara, lika med sina medborgare af handelsklassen, en alltför menlig verkan af de, utom Staden sträckta kronolefverancer; detta lidande ökas märkligen så väl genom intrång af de för flottans behof inom kronovarfvvet inrättade verkstäder med egna arbetare, som af den arbetsförtjenst handtverkarne och arbetarne på kronovarfvvet och flottan, gemenskapen af Garnizonen och allmänna arbetskarlar, nästan i alla yrken, utan motverkan af författningar, under en allt mer och mer utvidgad näringsfrihet, ej allenast dela, men snart nästan helt och hållit tillvälla sig på det handtverkande Borgerskapets bekostnad, utan att dela de utskylder, detta ensamt måste vidkännas. Om än antalet af handtverkare under de senare åren mera ökats, än af de handlande, torde orsaken dertill böra sökas snarare uti en, ej nog beräknad speculations-anda och uti en, må hända alltför lättsinnig åtrå efter oberoende, hvilket sedan, i saknad af tillräckligt arbete, blifvit för många lika dyrköpt som förstörande.

I afseende på dessa kända förhållanden, och då inga nya näringsgrenar här-

städes tillkommit; — då den närande delen af folkmängden icke ökat sig i jemnförelse till den tärande och afsigkomna; — då sjöfarten, i brist af lönande afsättningsställen å utrikes orter, varit mindre begagnad, och mån äfven saknat styrka att likafullt den fortsätta, kunna näringar och konstflit icke anses hafva särdeles tilltagit eller Borgerskapet vara uti något lyckligt framskridande till välstånd. Också har, af dessa skäl, Staden vid sista Riksmöte blifvit nedflyttad ifrån första till 2:dra Classen. Uti Staden befinnes *ett Sockerbruk* med 6 arbetare; har för året låtit tillverka och afstämpla 39,587 sk:p. toppsäckar, som i värde kan beräknas till 13,195 R:dr 32 sk.

Sju *Tobaksfabriker*, hvilka, med tillhjälp af legdt folk och hvardera blott en högst 2 egna arbetare, tillsammans låtit afstämpla för året 34,050 skålp. kardus-tobak, i värde upptagen till 11,350 R:dr 16 sk., hvaraf en tillverkat 17,350 skålp., en 10,000 skålp. och 5 st. 6,700 skålp.

Staden äger blott ett enda *Apothek*, hvilket, enär det ensamt måste anlitas så väl af Staden och Flottans samtliga Stater, som af den betydligaste delen af Landsbyggden, med skäl anses otillräckligt; hvar dan inrättandet af ännu ett dylikt här i

Staden skulle motsvara ortens både behof och önskan. Dertill finnes i Staden *ett Badhus, ett Boktryckeri, ett Musikaliskt Instrumentmakeri, en Tapetmakare, 2 ne Lakerare, 1 Kompassmakare* vid Kongl. Flottan, och en Underläkare, som förfärdigar *Optiska, Astronomiska och Mechaniska Instrumenter*, men för hvilka alla något tillverkningsvärde ej kan uppgifvas.

Äfven äger Staden ett, på actier inrättadt ej obetydligt *Skeppsvarf* uppå hvilket nybyggnad årligen förrättas af större och mindre skepp och fartyg, hvilka, i afseende å Construction och öfriga egenskaper, täfla med de bättre in- och utländska och som vunnit förtroende och beställningar från så väl in- som utrikes orter.

Antalet af härstädes skattskrifne Borgare utgör:

Handlande . . . 118.

Handtverkare . . . 193.

311 personer,

af hvilka 20 Handlande och 31 Handtverkare bo och drifva rörelse i Ronneby Köping.

Staden äger 2 Skepp, 4 Briggar, 2 Skornerter, 9 Galeaser, 11 Slupar och

Jakter . . . Summa	28 st.	1014 84 läster.
Ronneby Köping	10	
Galeaser, 9 Slupar och		
Jakter	19 st.	516 $\frac{32}{11}$ d:o
Christianopels Köping		
1 Galeas, 7 Slupar		
och Jakter	8 st.	156 $\frac{82}{100}$ d:o
		<hr/>
Tillsammans	55 st.	1688 $\frac{85}{100}$ läster.

År 1827 hafva 125 fartyg blifvit härifrån utklarade till utrikes orter: 1 till Frankrike, 9 till Norrige och de öfriga till Östersjö-orter. — Derunder hafva 121 fartyg hitkommit från utrikes hamnar, hvaraf 3 från Medelhafvet, 14 från Norrige och de öfriga från hamnar inom Östersjön. *Importen* har hufvudsakligen bestått uti spannmål, kaffé, socker, tobaksblader, vin, sallt, sill, hampa, bomulsgarn, specerier, färgstoffer och få manufactur-varor. *Exporten* hafva varit: stäf, sparr, bjelkar, bräder och andre trädvaror samt obetydligt papper, beck, tjära, jern, bok, svamp och kreaturs-ben.

Den till Staden *donerade jord*, som genom Kongl. Maj:ts Nådiga Utslag d. 21 Maj 1819 blifvit förklarad gemensamt tillhöra Borgerskapet och husägande Embets- och Tjenstemän, Ståndspersoner och gemenskap,

menckap, samt består af 8 hemmansdelar om tillsammans $4\frac{1}{2}$ mantal och $1016\frac{1}{2}$ tunnland, är skiljd uti 2:ne delar, hvaraf en användes till uppröjdt och tillskiftadt bete för Stadens kreatur, och den andra indelad uti 37 farmers, hvilka, år 1822 mot årlig afgift bortarrenderade till år 1837, blifvit redan ausenligen uppodlade, till stor fördel för Stadens innevånare, genom den större afkastning de gifva och ytterligare är att af dem förvänta; men denna jord kan likväl icke tåla med jordbruk uti sädesproduction: en del af de större och mindre farmer, lämpade efter arrendatorernes olika behof och förmögenhet, är egentligen ämnad, och torde också med största fördel kunna användas till foder-trädgårds-frukt- och rotväxter, hvilka icke å mindre fält tåla att bära samma kostsamma inrättningar med dragare, logar och lador, som hemmans-åboer för sädesodling å större hafva af nöden, ehuru de i det hela åt brukarena afkasta lika stora fördelar.

För *Ungdomens undervisning* hafva Stadens husegande Innevånare d. 21 Mars 1825, inköpt ett för härvarande Lärdomsskola rymligt stenhus och genom reparationer och förbättringar satt detsamma uti ett beqvämt och prydligt stånd och försett

det med boningsrum för Lärarne i alla tre klasserna, inom samma hus; hvarförutan, sedan Kongl. Maj:t, uti Nådig skrifvelse d. 8 Juni 1826 till Consistorium i Lund, behagat bifalla, att, genom indragning utaf en afdelning i Lärdoms-Skolan, 2:ne Apologist-klasser finge inrättas med Interims-löner för Lärarne, och, på Consistorii begäran, rum för en Apologist-klass från 1 October samma år varit färdigt; men af bristande fond för tillräcklig aflöning, har skicklig person till den af Biskops-Embetet kungjorde Lärare-beställningen sig icke anmält, och Stadens Innevånare se sig ännu i saknad af denna önskade och för deras barn nyttiga Inrättning.

Utom denna publika Skola finnes äfven Tyska Församlingens, med 2:ne Lärare, samt vid Amiralitetets: Sjö-, Artilleri-, Styrmans-, Constructions-, Skeppare-, Skeppsgosse- och Barnhus-Skolorna. De 2:ne sistnämnda, inrättade, enligt Vexelundervisnings-metoden, och den sista af dessa med en afdelning för flickor. — Några goda privata Skolor och Pensioner för båda könen äro äfven att tillgå, så att, i denna angelägna sak, Regeringens omsorg och nit blifvit väl till mötes gången.

Till sjukvård är tillfälle på Länets Lazarett, hvarest Stadens fattiga sjuka, af Sta-

dens enskilda Hospitals-cassa den äfven tillgodonjuta. Kronans manskap har tillgång på sjukvård, å Örlogsflottans väl inrättade Sjukhus, af Flottans skicklige Läkare, till hvilka, jemte Stads-Fältskärer, Stadens öfrige Innevånare hafva tillgång att vid sjukdomstillfällen blifva betjenade.

Till *Fattigvård, underhåll* och *syssetsättning*, sträckt äfven till fattiga barns undervisning, har en särskild försörjning blifvit inrättad, med en dertill sammanskjuten fond och årligt bidrag af Stadens Innevånare med $1\frac{1}{2}$ procent af hvarderas bevillning efter 2:dra Art., samt särskilda frivilliga afgifter, äfven med understöd af Kronan och Amiralitets-Krigsmans-kassan. Inrättningen har enskildt hus, till hvars inköp Kongl. Maj:t i Näder behagat bidraga med 4,800 R:dr B:co. Omkring 799 personer blifva här årligen underhållna, 79 inom och 705 utom hus, samt 15 på landet; och har årliga kostnaden, efter medeltal af 5 år, uppgått till 12,318 R:dr B:co.

Aflidne Handlanderne *N. Lund* och *J. Danielsson* hafva jemväl, till understöd åt fattige Borgare och deras Enkor, på ett hedrande sätt anslagit fonder, den förre år 1784 med ett Capital af 23,858 R:dr 16 sk. B:co, af hvars ränta 61 personer erhålla understöd, och den senare år 1817 med ett

Capital af 20,617 R:dr 17 sk. 4 r:st. B:co, hvaraf räntau användes till 79 personer.

Tillåtna Krogar finnas i Staden 10 stycken.

En *Sparbank* har, till minne af Hans Kongl. Höghet Kronprinsens Höga Namnsdag, d. 1 Dec. 1826, blifvit, under framlidne Landshöfdingen, Grefve *Wachtmeisters* ledning, inrättad, med en egen af några enskildta personer till en början sammanskjuten fond, enligt räkenskaperna för förlidet år, af 1,181 R:dr 36 sk. B:co. Sedermera skedda Insättningar hafva blifvit gjorde af: 66 Ståndspersoner, 51 Arbetsfolk, 47 Tjensthjon, 227 Barn och 180 allmänna Arbetskarlar, tillsammans 571 personer, med en Summa 5,816 R:dr 8 sk. Efter afdrag för inköpta Contraböcker 184 R:dr 40 sk. och bestridda kostnader, utgjorde vid årets slut, innestående insättningar af 589

personer	R:dr B:co	5,631: 16. -
och Sparbankens egen fond .		837: 18. 3.

6,468 34. 3.

Sedligheten inom Staden har, oaktadt mängden af Sjö-Artillerister, Krono-Matrosor och Jungmän, samt arbetarna å Krono-Varfvet, äfvensom en del frigifne allmänne

arbetskarlar, genom vederbörandes uppmärksamhet och vaksamma tillsyn, blifvit väl vårdad och bibehållen.

Af de uti Tabellen under Diverse Onera upptagna R:dr B:co 12,562: 32. 2., åtfölja hus och tomter:

Årliga bidraget till:

Stads-Skolan .	1,043: 4. —	
Brandredskaper	309: 35. 11.	
Inqvartering .	133: 8. —	
Tomtören . .	973: 32. 3.	
Gatulyckt-tändning	1,268: — —	
Till Brandvakten:		
2 Rotmästare och		
28 man . . .	3,080: 14. 9.	
	<hr/>	5,802: 41. 11.

Af jordens afkastning:

Rådstufvubyggnadens underhåll	125: — —	
samt af personer:		
Curhusmedel .	480: — —	
Vadtstena Krigsmanshus d:o .	120: 20. 8.	
Spinnhusmedel .	21: — —	
Controllstämpelafgift	149: 27. 6.	
	<hr/>	
Transport	771: —	2. 5,927: 41. 11.

Transport	771: —	2. 5,927: 41. 11.
Riddarhus-avgift	64: —	—
Avgift till Stads- kyrkan . . .	1,119: 20.	9.
Dito till Tyska kyrkan . . .	682: 8.	4.
Borgerskapetsöre- talsmedel . . .	3,771: 24.	—
Handels-Societé- tens dito . . .	228: 32.	—
	<hr/>	6,636: 37. 3.

De inkomster Staden njuter af vissa fastställda avgifter, såsom *Tolag-, Bro-, Pål-, Hamn-, Våg-, Vräkare-, Mätare-* och *Vinterlags-penningar* m. fl. äro, enligt Kongl. Maj:ts Nådiga bref af den 29 Juli 1819, anslagna till den för Magistraten och dess betjening fastställda aflöning och öfriga bestämda utgifter, med villkor, att om de ej räcka till, bristen delas mark om mark. I anledning af Kongl. brefvet d. 17 sistlidne April, äro de upptagna under Titel: *Kostnad för Stadens Styrelse*, med 5,578 R:dr 7 rist. Bico; hvaruti för år 1827 brustit 63 R:dr 29 sk. 4 r.

Carlshamn. Stadens Folkmängd uppgår, enligt detta årets Mantals-uppteckning,

till 3794 personer af begge könen, hvaraf finnas mantalsskrifna 2328, och mantalsfria 1466; så att numerären af Stadens Innevånare, under senast förflutna 5 åren, blifvit ökad med något mer än 300 personer.

Stadens jord, efter hvad Tabellen utvisar, är icke af den betydighet, att den i någon märklig mån kan bidra till dess Innevånares bergning. Donerade Hemmanen Bodeskull och Bodestorp, tillsammans $2\frac{1}{4}$ Mantal, äro till sina Inegor för det mesta använda till byggnadsplatser för Staden. Den öfriga jorden, inköpt af Stadens egna medel och bestående af åker, äng och betesmark, är genom arrende på längre tid i serskildte personers händer, och gagnas efter hvar ens bruksnings-method till production af allahanda sädesslag och tobak; men allt i så ringa scala, att resultaterna af detta splittrade och osammanhängande jordbruk icke kunna vara af något särdeles inflytande på allmänna välförhållandet.

Stadens handel och Sjöfart måste således anses för de enda pelare hvar på dess bestånd hvilat.

Med en så ypperlig hamn, som denna Stad äger vid Östersjön, borde skeppsfarten

och handelsrörelsen visa sig i ett fördelagtigare skick, än den för närvarande gör; men conjuncturen här, liksom å de flesta handelsplatser i Riket, har icke varit gynnande, utan hämmat all liflighet i dessa industriens grenar. En ojemförligt mindre tillgång nu än förr på skogs-effecter, hvaraf Stadens exporthandel förnämligast består; deras större aflägsenhet, sedan närmaste skogar, så väl inom Länet som i Småland, under förflutna tiden blifvit alltför hårdt tillgripna; den stegring i värdet af dessa export-articlar, som deraf uppstått, hafva, i förening med flera andra orsaker och i synnerhet penningebristen, så väl inom Riket som utomlands, hos större delen af Carlshamns handlande i flera år fjättrat alla betydliga handelsföretag. Ej nu som förr infinner sig utlänningen i denna hamn för att tillhandla sig sådana trädvaror. De handlande, utan förmåga att afbida en lyckligare tidpunkt för realiserandet af sådana effecter, äro och hafva länge varit nödsakade att sända dem på upplag till utrikes orter och derigenom underkasta dem utlänningens välbehag i afseende å betalningen, hvilken, då frakter, packhus-hyror, commissions-arfvoden, tull och hamn-avgälder m. m. derifrån afdrages, lemna sålän någon sådan behållning, att denna handel kan anses vara af särdeles vigt på hau-

delsvågen. Med allt detta oakadt, är likväl ostridligt och af infordrade uppgifter öfver Stadens inkomster af handel och sjöfart upplyst, att denne, under de år som framflutit sedan 1822 års berättelse afgafs, varit i successift, ehuru icke betydligt stigande. Af de nyligen utkomna, nedsatta Tulltaxor, bör man i framtiden, så väl hvad export som import-handel beträffar, skäligen kunna vänta mera lif i rörelsen och uppmuntran för de trafikerande till vidsträcktare sjöfart och handelsföretag. De fleste af de till export begagnade fartyg återkomma med barlast, och de öfrige med något stycke gods och specerier samt sill och fiskvaror, hvilka senare dels afsättas på stället, dels uppköpas af allmogen inom Länets samt från närmaste orterna af Skåne och Småland.

I öfrigt idkar Staden någon spannmåls-handel i synnerhet med allmogen i Blekinge och Kronobergs Län, hvilken under loppet af förlidet år, i anseende till den i riket inträffade sämre skörd icke varit oansenlig, äfvensom i senare åren betydliga partier Svenskt brännvin, af Länets allmoge tillverkad och af Stadens handlande uppköpt, härifrån afgått till Stockholm och troligen tillskyndat säljarena mera båtнад än den de, i förhållande till förlagskostnaderna, skördat af deras öfriga handel; men

dessa tillfälliga fördelar, som alltid afvika från den naturliga ordningen och icke äro varagtiga, tillhöra icke taflan af Stadens activa handelsrörelse, hvilken, då den inskränker sig inom ofvanbeskrifna trånga område, gifver fullt skäl till det yttrande, att Staden Carlshamn, ehuru dess småningom stigande ej kan förnekas, likväl under dessa senare fem åren af sin handel ej hämtat någon *större* förmögenhet eller deraf skördat *de* fördelar, som förlidna årets högt uppdrifna uppbörd vid Stadens Tullkammare, uppgående till ej mindre än 69,087 R:dr 32 sk. 6 r:st. Banco, tyckes förutsätta. Denna får ingalunda vittna om en för Stadens handel inträffad fördelagtigare conjunctur, utan måste hufvudsakligen tillskrivas den, af en befarad hungersnöd då skeddä ovanligt stora införskrifning och förtullning af utländsk spannmål.

Stadens fragtfart har icke eller, under den tid hvarom nu är fråga, inbragt någon ansenligare vinst åt ägarne af de fartyg hvarmed den här bedrifves. Nu som förr ligga flera af dessa fartyg en större del af året overksamme i hamnen hvilken omständighet här ett säkert vittnesbörd, att Stadens fragthandel icke varit i högre grad lönande.

Skada likväl, att en Stad med en af de bästa hamnar, med eget Skeppsvarf, som sysselsätter 28 à 30 ständige timmermän, och dessutom, vissa tider af året underhåller 20 à 30 extra arbetare; hvarest icke allenast Stadens egna fartyg utan äfven främmande, så väl in- som utländska repareras, samt der, under de senaste 5 åren, å nyo blifvit byggde och försålde 8 st. större och mindre fartyg af sammanräknade 333 läster; som üger 40 egna fartyg af omkring 1420 lästers drägtighet, och egen segel- och bulldans fabriks-inrättning med 12 stolar och 42 diverse arbetare, der tillverkningen för förra året utgjorde 581 rullar diverse slags duk, innehållande 32,477 alnar, vid Hallrätten i värde uppgifue till 17,746 R:ör 47 sk. Banco; som inom sig har ganska skicklige handlande, hvilka ej sakna tillgång på ämnen till exporthandel, ej skall förmå betydligen höja sig ur det tillstånd af medelmätta, hvaruti den sedan länge befunnit sig. Anledningen hertill ligger icke i den enskilda idogheten och om-tanken, som alltjemt sträfvar framåt och att förbättra sitt läge; den måste sannolikast härleda sig ifrån en conjunctur, som för någon tid minskat behovet af varubytten folkslagen emellan; inträffar en annan, skall Carlshamns förträffliga läge, i förening med dess Handlandes kända drift, ofelbart

sätta denna Stad, framför de flesta Rikets andra Städer, i tillfälle, att, så väl i afseende å fragtfarter som andra commerciali företag, skörda en för dess framtida välstånd oberäknelig fördel.

Handtverkerier och Näringar, hvar till, utom Stadens redan nämnda Skeppsvarf och Segelduksfabrik, höra: åtta stycken större och mindre *Tobaks* och *Snus-Fabriker* med tillsammans 36 arbetare, hvaruti, under förlidet års förlopp, gemensamma tillverkningen uppgått till 56,165 Skålp. kardus-tobak och snus, upptagne till värde af 9,072 R:dr 2 sk.: En *Kortfabrik* med 8 arbetare, der, under samma år, 20,736 spelkort till värde af 5,760 R:dr tillverkats: Ett *Såpsjuderi*, hvilket Intressenterna, i saknad af en för denna tillverkning säker afsättning, några år låtit hvila, men som snart åter torde komma i verksamhet: Ett *Lädergarfveri*, som förenämnde år bedrifvits med 9 särskilte arbetare, och der 1,670 st. ut- och inländska sulläders-hudar, till värde af 56,000 R:dr, blifvit beredde: En år 1826 privilegierad *Pennfabrik*, hvaruti 860 bundtar skrifpennor, till ett värde af 153 R:dr 16 sk., på Holländska sättet under förl. år blifvit beredde: Ett förlidet år privilegieradt *Raspverk* till färgstoffers beredning, hvarest, med biträde

af 2:ne arbetare, 552 Lisp. brunt och gult Brasilie-träd, i värde uppskattade till 644 R:dr Banco, blifvit under meranämnde år förmåne: Ett *Tapetmåleri*, der 8000 alnar tapeter och border, värderade till 666 R:dr 32 sk., under samma år af 2:ne arbetare blifvit förfärdigade; och slutligen 2:ne *Färgerier* inom, och ett dylikt utom Staden, i Asarums socken, med stampverk till det sednare, hvarest, med ett sammanräknadt antal arbetare af 8 personer, Vallmar af flera färger samt ull- och bomullsgarn till 4401 R:dr 16 sk. Banco värde blifvit fär-gadt, hafva sedan sista Femårsberättelsen icke vunnit någon märklig förkofran, utan stå i det närmaste på samma punkt; och det är ej att betvifla, att ju en saknad, sä-ker afsättning, och tillkomsten af de flera Tobaksfabriker, Färgeri- och Garfveri-inrättningar — dessa senare efter Engelska be-redningssättet — hvilka tid efter annan i Riket, och på närmare eller fjärmare af-stånd från Staden blifvit inrättade, mäktigt inverka på den mindre förmånliga belägen-het, hvaruti handtverkerierna i allmänhet, och dessa näringar i synnerhet, sig finna. Men ofvannämnde Segelduksfabrik, hvarvid utom redan anförde antal arbetare, om-kring 200 fattiga qvinspersoner inom Sta-den sysselsättas med spånad, lofvar likväl

att blifva ett uudentag från detta allmänna omdöme.

Diverse Afgifter, Onera och Besvär.
Curhusmedel för Staden uppgingo år 1827 af 2,316 mantalskrifne personer till 193 R:dr Banco.

Politie. Antalet af tillåtna krogar är för denna Staden bestämd till 16 stycken.

Stadens inkomster under sist förflutna 5 åren, per medium beräknade, hafva uppgått till:

1:o Af Tolag .	R:dr 1231: 24. -	
2:o Af Muddermedel	336: 39. 9.	
3:o Af Hamnpennningar	262: 10. 2.	
4:o Så kallad Kokhus- afgift	39: 37. -	
5:o I afgifter till Kyrkan Fattigvården	22: 7. 1. och till 44: 36. 4.	
6:o Bro- och Lastpen- ningar	125: — -	
7:o Vågpenningar från stora Sjötullsvågen	288: 32. - och af	
Stadsvågen	66: 32. - samt af	
8:o Mätarepenningar	443: 9. 7. allt B:co.	

Staden saknar icke tillförsel af hvarjehanda lifsförnödenheter, utan äger den i fullkomligt förhållande till sin folkmängd. De fiskvaror, som från närmaste öar hitföras och vanligen bestå af torsk, sill, flundror, sik, gäddor och aborrar, försäkrar den fattigare delen af folket ett sundt och, största delen af året, åtkomligt, till priset drägligt, födoämne. Grönsaker finnas till öfverflöd i de inom och närmast Staden belägna trädgårdar. Med kött förses Staden till en betydlig del af Länets allmoge, som deraf, i skydd af senast förunte rättigheter, vissa tider af året på Stadens torg införer, och dessutom af Stadens egna Slagtare, som nästan alla dagar deraf hålla allmänheten tillhanda, efter för hvarje månad af Magistraten fastställd Taxa. Potates, efter den tid de till föda äro tjenliga, finnas nästan dagligen att tillgå på Stadens flera torg; så att detta, för de fattige i synnerhet, outhärliga födoämne nästan alla tider af året är att påräkna. Småland förser Staden till större delen med smör. och från Skåne införes hvarjehanda sädesslag af malt, ärter m. m.

Utom den i Staden befintliga *Trivial-Skola* med 1 Rector och 2:ne Colleger, der allmänna undervisningen besörjes och hvarifrån ynglingar utexamineras till Universi-

teten, har Directionen för Fattigvården, på Stadens egen bekostnad, för flera år sedan inrättat en Vexelundervisnings-Skola, hvaruti för närvarande 200 barn af begge könen och af särskilda stånd njuta undervisning. Inrättningen, som från sin början egentligen afsett, att för barn af mera torftiga och meddellösa föräldrar bereda tillfälle till en för deras stånd och framtida yrke afpassad uppfostran, utvidgas dagligen genom inskrifning af nya lärlingar ur alla medborgareklasser. Sedan sistlidne Mars är en Sångskola förenad med detta undervisningsverk.

Stadens Fattigförsörjning, som, med af Hans Kongl. Maj:ti nåder fastställt Reglemente, existerar allt sedan år 1815, sträcker sin omvårdnad till hvarje torftig, sjuklig och i nödstäld belägenhet varande medmänniska inom Staden. Minst 200 personer af olika kön och ålder hafva under sist föregående åren njutit underhåll i contante penningar och under sistlidet år, då behofvet påkallade en ytterligare ansträngning, hafva, under en tid af åtta månader, 23,560 portioner soppa och bröd till de nödlidande blifvit utdelta, så att äfven under denna hårda tid allt tiggeri i husen varit förekommet.

Vid

Vid en härstädes för några år sedan inrättad Gymnastik, med antagen, af Staden lönad, Lärare, sysselsättes ungdomen vissa tider af året. Inrättningen synes fullkomligen motsvara sitt ändamål.

Sjukvården i Staden är väl ännu i saknad af någon allmän Inrättning; men den besörjes af 2:ne af Staden lönade Läkare och en Stadsfältskär, hvilka, på Fattigvårdens bekostnad, vårda alla sjuka och medellösa.

Sedligheten och *Moraliteten* fortfar att vara oförvitlig. Gröfre brott och förseelser äro här sällsynte. Staden njuter ännu fördelarna af en inrättning, till följe hvaraf dess innevånare förbundit sig, att, genom ständiga patruller nattetid, turvis söka hindra oordningar och i tid tillkännagifva och hämma utbrott af eldsvådor.

Sölvitsborgs Stad, af urgammal ålder, den minsta af Länets Städer med ett fördelagtigt läge vid en vik af Östersjön, med god hamn för fartyg af ända till 10 à 11 fots djupgående, omgifven af en väl vårdad skog, har fordom haft en betydlig in-

och utrikes handel, innan dess förmögnare Handlande och betydligaste innevånare tillika med Stadens stapelstadsrättigheter med tvång öfverflyttades på Christianstad. Från denna tid råkade Staden i förfall och vanmägt, hvilken sedermera inträffade krig, härjningar och eldsvådor slutligen fullkomnade. Från den sista af dessa olyckshändelser har Staden att räkna sin nyskapade tillvarelse, så till utseende som folkmängd och den uppmärksamhet bland Rikets öfriga små-städer den sig tillvunnit.

Stadens näringsfång består af *Handel* och *Sjöfart*, *Handtverkerier*, *Jordbruk* och *Saltsjöfiske*.

Handeln drifves förnämligast med Landtmanna-producter och skogs-effecter från norra delen af Länets inom Listers Härad, samt victualie-varor, tobaksblad och spannmål från närmast belägna Skånska orter. Afsättningen sker vanligast på Carlskrona, Norrköping och Stockholm, hvarifrån andra handelsartiklar, sallt, jern, kläden och specerier afhämtas. Staden äger för närvarande 8 större och mindre fartyg, merendels sysselsatte med fragter, äfven för K:gl. Maj:ts och Kronans räkning, till och från Artilleriförråderna i Christianstad.

Handtverkerierna äro i mycket aftagande, hvilket tillskrifves dels den allmänna penninge-förlägenheten, dels och att Stadsmanna-arbeten äro delade på för många händer.

Inga särskilta *prohibitiva Författningar* äro Staden till fördel utfärdade.

Stadens uppodlade jord, af sandig, högländ och torr beskaffenhet, hastigt angripen af solhetta och torka, är föga tjenlig till odling af saluväxter, och användes fördelagtigast till potates-odling, i omvexling med sädesväxter och någon tobaksplantering.

Stadens *område* i jord är, efter uppmätning och taxering, ansedt svarande emot $3\frac{1}{2}$ hemman å Landet.

Staden betalar i fredstider vacance-afgift för 3:ne Båtsmän, hvilka under krigstider fördubblas.

Någon *Inkomst* af *Tolug* är icke här att påräkna, utom vid inträffande strandningar af utländska fartvg, hvilket högst sällan inträffar. *Bro-, Hamn- och Vågpenningar* bestiga sig, efter medeltal af sista 5 åren, till 60 R:dr Banco årligen.

Stadens folkmängd uppgår för närvarande till 940 personer, hvaraf 650 äro mantalskrifna.

Af *Allmänna Inrättningar* äro, för Undervisningen: Stadens skola, som förestås af en vice Rector och Skolmästare, hvilka njuta fria husrum och ved, samt i lön af Staden 133 R:dr 16 sk. Banco.

Sjukvården bestrides af en godkänd Läkare, som innehar eget Apotek i Staden under Provincial-Läkarens inscende.

Fattigförsörjningen, beror väl ännu på slutlig utredning och reglering; men Stadens fattige sakna icke emedlertid boställena eller nödigt underhåll på Stadens bekostnad.

Gästgifvaregård finnes i Staden, och för resandes förkomst äro 8 hästar att uppbjuda från landet, efter contract af 50 R:dr årligen.

Att dessa 3:ne Städer hafva en hvar, i mån af sin storlek, ett fördelagtigt inflytande på landets kultur och näringar, är utom all fråga; ty utom Städerna såsom

afnämare till landets skogs-effecter, jord-producter och tillfälliga handarbeten, samt *skaffare* och *tillhandahållare* af de flera förnödenheter, som Ländtmannen från andra orter måste erhålla, skulle denna sätas i betydligt trångmål och äfventyra förluster genom vanpris på egna och uppstegrade priser på de varor han sjelf behöfde uppköpa, om annan utväg för afsättningen af de förra eller erhållandet af de senare ej gäfves, än genom kringflackande landthandlare och uppköpare.

Utom förenämnde Städer finnas i Lånet 2:ne Köpingar, Ronneby och Christianopel, båda förut, i afseende på borgerliga rättigheter och skyldigheter, helt och hållet lydande under Carlskrona, men i allt öfrigt under landsrätt. Af dessa är Christianopel af så ringa betydenhet, att den ej förtjenar någon särskilt uppmärksamhet, helst den af Handlande och Handtverkare lyser inom sig endast en Hökare, 2:ne Kopparslagare, 1 Garfvare, 1 Färgare och 1 Kakelungsmakare; hvaremot Ronneby, som, gynnad af utverkad vidsträcktare handelsfrihet, till det mästa upphört att bero af Staden, äger inom sig bosatt ett betydligt antal Handlande och Handtverkare af flera slag, de flesta, åtminstone af de förra, mera förmögne än mängden af deras med-

bröder i Carlskrona, och drifvande en handelsrörelse, om ej öfverträffande likväl ej underlägsen Städernas, hvartill dess läge, vida förmånligare för communicationen med Landet än Carlskronas, säkerligen är den egentliga orsaken. Carlskrona Lands-Contor den 7 Augusti 1828.

Efter Nädigste Förordnande.

CARL GYLLENHAAL.

Gustaf Sylvander.
